

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การค้าชายแดนและผลกระทบต่อชุมชน กรณีศึกษาประตูการค้าสี่แยกอินโดจีน จังหวัดพิษณุโลก” เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงประเด็น และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางดำเนินการศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

ประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย

1. เจ้าหน้าที่/บุคลากรภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง
2. ผู้นำชุมชน/ผู้สูงอายุในพื้นที่
3. ผู้บริโภคสินค้า

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย

1. เจ้าหน้าที่/บุคลากรภาครัฐและเอกชน จำนวน 10 คน ที่เกี่ยวข้องโดยการสุ่มแบบเจาะจง(Purposive Sampling)ได้แก่ เจ้าหน้าที่ศุลกากรจังหวัดตาก จำนวน 1 คน พาณิชย์จังหวัดตาก จำนวน 1 คน อุตสาหกรรมจังหวัดตาก จำนวน 1 คน หอการค้าจังหวัดอุตรดิตถ์ จังหวัดพิจิตร จังหวัดสุโขทัย จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดตาก และจังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดละ 1 คน รวม 7 คน เพราะมีข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการค้าชายแดน เนื่องจากมีภาระหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับกฎระเบียบทางการค้าชายแดน รูปแบบทางการค้า และสภาพปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น รวมถึงผลกระทบของการค้าชายแดนที่มีต่อชุมชน และความคาดหวังในอนาคต ทิศทางตลาด สินค้า กลุ่มลูกค้า

2. ผู้นำชุมชน/ผู้สูงอายุในพื้นที่ ใช้การสุ่มแบบเจาะจง(Purposive Sampling)โดยกำหนดคุณสมบัติ อยู่อาศัยในพื้นที่มาไม่น้อยกว่า 20 ปี และมีความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของการค้าชายแดนในพื้นที่เป็นอย่างดี จำนวน 10 คนประกอบด้วย ผู้นำชุมชนจากจังหวัดตาก จำนวน 2 คน จังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 2 คน เนื่องจากจังหวัดตากและอุตรดิตถ์ มีตลาดการค้าชายแดน จังหวัดพิจิตร จำนวน 1 คน จังหวัดสุโขทัย จำนวน 1 คน จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 1 คน และจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 1 คน เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการทางการค้า รูปแบบทางการค้า และสภาพปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้น รวมถึงผลกระทบของการค้าชายแดนที่มีต่อชุมชน

3. ผู้บริโภคสินค้า ได้แก่ ผู้ซื้อสินค้าเพื่อธุรกิจ ใช้การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติคือ ดำเนินธุรกิจการค้าชายแดนในพื้นที่มานานไม่น้อยกว่า 10 ปี เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการค้า และสภาพปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้น รวมถึงผลกระทบของการค้าชายแดนที่มีต่อชุมชน ความคาดหวังในอนาคต ทิศทางตลาด สินค้า กลุ่มลูกค้า โดยแบ่งเป็นผู้ประกอบการที่ซื้อสินค้าหลัก 3 ประเภท คือ สินค้าอุปโภคบริโภคจำนวน 4 ราย วัสดุก่อสร้างจำนวน 3 ราย และเครื่องไฟฟ้า จำนวน 3 ราย รวมจำนวน 10 ราย

การวิจัยเชิงปริมาณประชากรที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย

1. ประชาชนในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 856,376 คน จังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 487,942 คน จังหวัดพิจิตร จำนวน 548,855 คน จังหวัดสุโขทัย จำนวน 602,713 คน จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 1,036,526 คน จังหวัดตาก จำนวน 532,355 คน และจังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 728,631 คน รวมจำนวนประชากรทั้งสิ้น 4,793,398 คน

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย

ประชาชนในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลกและจังหวัดใกล้เคียงประกอบด้วย จังหวัดอุตรดิตถ์ จังหวัดพิจิตร จังหวัดสุโขทัย จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดตาก และจังหวัดกำแพงเพชร รวมจำนวน 4,793,398 คน และใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ร้อยละ 1 เท่ากับ จำนวน 4,793 คน เนื่องจากประชากรที่ใช้ในการเก็บข้อมูลมีจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงใช้จำนวนแค่ร้อยละ 1 โดยการใช้การสุ่มแบบอย่างง่าย (Simple Random) ได้จำนวนกลุ่มเป้าหมาย 354 คน โดยได้จากตารางสำเร็จรูปของ R.V Krejcie และ R.W. Morgan ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % ค่าความคาดเคลื่อน 0.05 และค่าสัมประสิทธิ์ความผันแปรเท่ากับ 0.5 เพื่อสะดวกต่อการเก็บข้อมูล จาก 7 จังหวัด จึงทำการเก็บกลุ่มตัวอย่างจังหวัดละ 50 คน รวม 350 คน เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบของการค้าชายแดนที่มีต่อชุมชน

ขอบเขตเนื้อหา

ในการศึกษานี้ผู้วิจัยได้ศึกษาในขอบเขตด้านเนื้อหา ดังนี้

-ด้านพัฒนาการการค้า จะศึกษารูปแบบพื้นที่การค้า การขยายตัวพื้นที่ทางการค้า แนวโน้ม และทิศทางการขยายตัว

-ด้านลักษณะรูปแบบของการค้า จะศึกษาลักษณะการตลาดแบบผูกขาด การตลาดแบบน้อยราย การตลาดแบบกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด การติดต่อซื้อขายสินค้าในพื้นที่ชายแดน ทั้งในเรื่องประเภทสินค้า ปริมาณ การขนส่ง ระบบการส่งออกและนำเข้า การชำระค่าสินค้า

-ด้านสภาพปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น จะศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลที่ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรค ทั้งในด้านลักษณะทางกายภาพ สภาพเศรษฐกิจ นโยบาย ยุทธศาสตร์การพัฒนาสภาพการเมือง

-ด้านผลกระทบต่อชุมชน จะศึกษาผลกระทบที่เกิดในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการท่องเที่ยว ด้านการแข่งขันทางการค้า และด้านสิ่งแวดล้อม

-แนวทางการแก้ไข การพัฒนาศักยภาพการค้าชายแดน กรณีศึกษาประตูการค้าสี่แยกอินโดจีน การพัฒนาศักยภาพด้านฝีมือแรงงาน การพัฒนาศักยภาพด้านสินค้า

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และถูกต้องผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. สํารวจและเก็บข้อมูลเบื้องต้น(เดือนธันวาคม 2555-กุมภาพันธ์ 2556)ในขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสาร อันได้แก่ เอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม (มีนาคม 2556 – เมษายน 2556) หลังจากผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายในแต่ละจังหวัด ผู้วิจัยจึงทำการเก็บข้อมูลภาคสนามอันได้แก่ การสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลที่สําคัญ การจัดสนทนากลุ่ม
3. การเก็บข้อมูลเพิ่มเติม (เดือนพฤษภาคม – มิถุนายน 2556) หลังจากการได้ลงพื้นที่และเก็บข้อมูลเบื้องต้น เพื่อทำความเข้าใจภาพรวมและกระบวนการค้าชายแดนปัญหาและอุปสรรค แนวทางการแก้ไขปัญหา ผู้วิจัยได้เข้าไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติม และตรวจสอบข้อมูลกับสมาชิกของประชาชนเจ้าหน้าที่ภาครัฐและเอกชนที่เป็นแกนนำอีกครั้งหนึ่ง
4. การเก็บข้อมูลเพิ่มเติม(กรกฎาคม 2556) นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามไปวิเคราะห์และหาค่าทางสถิติ โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows
5. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์สรุปออกมาเป็นข้อมูลบรรยายพรรณนา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้เครื่องมือ 2 ชนิดคือ

1. การวิจัยเชิงปริมาณข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ผู้วิจัยใช้เครื่องมือคือแบบสอบถาม ประกอบด้วย แบบสอบถามสำหรับประชาชนในพื้นที่ เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบของการค้าชายแดนที่มีต่อชุมชน จำนวน 350 ชุด ลักษณะของคำถามเป็น ทั้งแบบปลายปิดและปลายเปิด และคำถามประเมินค่ามี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับการค้าชายแดนปัจจุบันที่มีผลกระทบต่อชุมชน และ ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลออกเป็น 4 รูปแบบคือ

2.1 การวิเคราะห์เอกสาร (Document Research) โดยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา แนวคิด ทฤษฎีต่างๆ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน

2.2 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview)

2.3 การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participation Observation)

2.4 การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Interview) จะใช้การเก็บข้อมูลโดยวิธีการระดมความเห็นของกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน ประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้นำชุมชน/ผู้สูงอายุในพื้นที่ เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการทางการค้า รูปแบบทางการค้า และสภาพปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้น รวมถึงผลกระทบของการค้า

ชายแดนที่มีต่อชุมชน จำนวน 10 ชุด ลักษณะของคำถามเป็นแบบปลายเปิดเกี่ยวกับ พัฒนาการทางด้านการค้าบริเวณจุดผ่านแดน(การตั้งถิ่นฐาน ความเป็นมาของการค้าขาย รูปแบบพื้นที่ทางการค้า การขยายตัวพื้นที่ทางการค้า แนวโน้มและทิศทางการขยายตัวในอนาคต รูปแบบการค้าประเภทสินค้า ปริมาณ การขนส่ง ระบบการส่งออกและนำเข้า การชำระค่าสินค้า สภาพปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น มีอะไรบ้าง และมีแนวทางการแก้ไขปัญหานั้นอย่างไร ลักษณะกายภาพ สภาพเศรษฐกิจ นโยบาย ยุทธศาสตร์การพัฒนา สภาพการเมือง ผลกระทบของการค้าชายแดนที่มีต่อชุมชนในด้านต่างๆ เช่น ด้านการค้า ด้านสังคม ด้านการท่องเที่ยว ด้านสิ่งแวดล้อม

2. แบบสัมภาษณ์สำหรับเจ้าหน้าที่/บุคลากรภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับกฎระเบียบทางการค้าชายแดน รูปแบบทางการค้า และสภาพปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้น รวมถึงผลกระทบของการค้าชายแดนที่มีต่อชุมชน และความคาดหวังในอนาคต ทิศทางตลาดสินค้า กลุ่มลูกค้า จำนวน 10 ชุด ลักษณะของคำถามเป็นแบบปลายเปิดเกี่ยวกับ กฎระเบียบทางการค้าชายแดนที่เกี่ยวข้อง รูปแบบการค้าประเภทสินค้า ปริมาณ การขนส่ง ระบบการส่งออกและนำเข้า การชำระค่าสินค้า สภาพปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้น มีอะไรบ้าง และมีแนวทางการแก้ไขปัญหานั้นอย่างไร ลักษณะกายภาพ สภาพเศรษฐกิจ นโยบาย ยุทธศาสตร์การพัฒนา สภาพการเมือง ผลกระทบของการค้าชายแดนที่มีต่อชุมชนในด้านต่างๆ ด้านการค้า ด้านสังคม ด้านการท่องเที่ยว ด้านสิ่งแวดล้อม

3. แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้บริโภคสินค้า เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบทางการค้า และสภาพปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้น รวมถึงผลกระทบของการค้าชายแดนที่มีต่อชุมชน และความคาดหวังในอนาคต ทิศทางตลาด สินค้า กลุ่มลูกค้า จำนวน 10 ชุด ลักษณะของคำถามเป็นแบบปลายเปิดเกี่ยวกับรูปแบบการค้าประเภทสินค้า ปริมาณ การขนส่ง ระบบการส่งออกและนำเข้า การชำระค่าสินค้า สภาพปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้น มีอะไรบ้าง และมีแนวทางการแก้ไขปัญหานั้นอย่างไร ลักษณะกายภาพ สภาพเศรษฐกิจ นโยบาย ยุทธศาสตร์การพัฒนา สภาพการเมือง ผลกระทบของการค้าชายแดนที่มีต่อชุมชนในด้านต่างๆ ด้านการค้า ด้านสังคม ด้านการท่องเที่ยว ด้านสิ่งแวดล้อม

การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เพื่อให้การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้สามารถตรวจสอบวัดได้ตรงกับกรอบแนวคิดของการวิจัยและบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสาร ตำรา แนวคิด ทฤษฎีต่างๆ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการค้าชายแดน เพื่อเป็นแนวทางในการสร้าง แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาสร้างแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมเนื้อหาที่กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อ ตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงของเนื้อหา(Content validity) ของแบบสอบถามโดยใช้เทคนิค IOC (Index item of objective congruence) ตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไขสำนวนภาษา ตลอดจนเนื้อหาให้สอดคล้องกับตัวแปร

ขั้นตอนที่ 4 นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้(Try out) กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 ชุด

ขั้นตอนที่ 5 หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามใช้วิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา ได้รับความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .9150

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งเป็น 2 ส่วนดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เมื่อผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถาม และตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลแล้ว นำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ร้อยละ การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. โดยใช้โปรแกรม SPSS (Statistical Package for the Social Science)

สถิติที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณคือ

1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับตัวแปรพื้นฐาน ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ระยะเวลาที่อยู่ในพื้นที่ อาชีพ และรายได้ต่อเดือน โดยใช้ค่าความถี่ ($\bar{X}$) และร้อยละ

1.2 การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการค้าขายแดนปัจจุบันที่มีผลกระทบต่อชุมชน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการท่องเที่ยว และด้านสิ่งแวดล้อม โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ตามแนวคิดของเบสท์ (Best) กำหนดระดับค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49	หมายถึง	ระดับผลกระทบอยู่ในระดับน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49	หมายถึง	ระดับผลกระทบอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49	หมายถึง	ระดับผลกระทบอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49	หมายถึง	ระดับผลกระทบอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00	หมายถึง	ระดับผลกระทบอยู่ในระดับมากที่สุด

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มย่อย และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดของการวิจัย

การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณผู้วิจัยได้นำเสนอในรูปแบบตารางตามลักษณะของข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยได้นำเสนอในรูปเรียงความ โดยรวบรวมข้อเสนอแนะและข้อมูลที่สำคัญ